

Θανάσης Τζαβάρας

Σχέση τῆς ψυχανάλυσης μέ τίς νόρμες καί τίς κανονικότητες

1.

“Όσοι ἀπό ἐμᾶς ἔτυχε νά διαμορφωθοῦμε καί νά ἐργαστοῦμε στό Παρίσι στίς δεκαετίες ’60 καί ’70, πέραν ἀπό τό στίγμα τοῦ Μάη τοῦ ’68, πού φυσικά κουβαλᾶμε, κρατᾶμε πάντα ζωντανή τή σχεδόν δυσθυμία τῶν ψυχιατρικῶν καί ψυχαναλυτικῶν περιβαλλόντων μπροστά στήν ἀναδυόμενη δύναμη πού ἦταν ὁ Μισέλ Φουκώ. Ἐξήγηθουμε: ἡ Ἱστορία τῆς τρέλας στήν κλασική ἐποχή ἤρθε καί ἀνακάτεψε τά ἤρεμα νερά, ἀπό τή μιά μεριά μιᾶς ψυχιατρικῆς πού εἶχε καταφέρει νά δημιουργήσει τίς προϋποθέσεις μιᾶς οὐσιαστικῆς μεταρρύθμισης τῶν κανόνων λειτουργίας της, μέ βασικό πρόταγμα τήν κατάργηση τοῦ νόμου τοῦ 1838, καί μέ τή δημιουργία τῶν Ψυχιατρικῶν Τομέων σέ ὅλο τό ἔδαφος τῆς γαλλικῆς ἐπικράτειας καί ἀπό τήν ἄλλη μεριά μιᾶς θριαμβεύουσας, ἀλλά γαλλικά ὅμως, ψυχανάλυσης, ἡ ὁποία μέ σημαιοφόρο τόν Ζάκ Λακάν γινόταν πρωταγωνιστικός κοινωνικός καί ἐπιστημονικός παράγοντας σέ αὐτή τήν ἀναταραγμένη κοινωνία. Οὔτε λίγο οὔτε πολύ, φυσικά μέ μιά δόση ὑπερβολῆς, οἱ μὲν καί οἱ δέ τά βάζανε μέ αὐτόν τόν νεαρό φιλόσοφο πού τολμοῦσε νά μπεῖ στά χωράφια τους καί νά ἀναταράξει νοήματα καί θέσφατα, μέ ἐργαλεῖα τά ὁποῖα κατ’ ἀρχήν δέν ἦταν ἀναγνώσιμα οὔτε ἀπό τήν ψυχιατρική οὔτε ἀπό τήν ψυχαναλυτική λογική. Ὁ ἐν λόγῳ Μισέλ Φουκώ βέβαια ἐρχόταν ἀπό τό πάνθεον τῆς École Normale καί εἶχε δασκάλους ἀξιολογούμενους φιλοσόφους, ὅπως ὁ Μπασελάρ καί ὁ Κανγκυλέμ. Τό κακό τῆς ἱστορίας μέ αὐτό τόν νέο εἶναι πώς, ἀπό ὅ,τι φαίνεται, δέν τά πήγαινε καλά οὔτε μέ τόν Μερλώ Ποντύ οὔτε βέβαια μέ τόν Σάρτρ.¹

Ὁ Θανάσης Τζαβάρας γεννήθηκε τό 1939 στήν Ἀθήνα. Τελευταῖο βιβλίο του: *Ταξίδι ἀπό τά Κύθηρα* (2007).

¹ Ἡ σχετική βιβλιογραφία εἶναι φυσικά πολύ πλούσια. Ἐνδεικτικά μόνο λέμε, ὡς

Στήν ἱστορία τοῦ «Μεγάλου Ἐγκλεισμοῦ» εἶναι ἡ κανονιστική καί ἐξουσιαστική μεριά τῆς κοινωνίας ἡ ὁποία ρυθμίζει καί διαχειρίζεται τοὺς παρεκκλίνοντες, οὔτε λίγο οὔτε πολύ, τοὺς τρελοὺς καί τοὺς σύν αὐτοῖς. Ὁ Φουκώ γνωρίζει τόν Φρόντ καί τήν ψυχανάλυση, ἀλλά μέσα στήν πορεία του γιά τήν κατανόηση τῶν κανονικοτήτων μέσα σέ μιά κοινωνία, ἐντάσσει καί τήν ψυχαναλυτική θεωρία καί πρακτική ἐντός τῆς χορείας τῶν συστημάτων ἐξουσίας. Δέν εἶναι ἐδῶ ἡ στιγμή γιά νά ἀναλύσουμε λεπτομερῶς πῶς καί γιατί στή λογική τοῦ Φουκώ, ἡ ψυχανάλυση κατατάσσεται, μᾶλλον εὐκολα, στήν ὀρθοπαιδική ψυχιατρική καί ψυχοθεραπεία, ἀλλά ἄς πάρουμε τό ζήτημα ἀπό τήν ἀρχή, γιά νά διευκρινίσουμε τό δυνατόν μέ σαφήνεια ποιά ἡ σχέση τελικά τῆς φροϋδικῆς ψυχανάλυσης μέ τίς νόρμες καί τίς κανονικότητες.²

Ἐδῶ νοεῖται ὡς νόρμα ἡ κοινωνική νόρμα, αὐτή δηλαδή ἡ ὁποία κατὰ τόν μοντέρνο τρόπο ἐπιτρέπει νά κατανοήσουμε τί εἶναι αὐτό πού ἐμπεριέχεται μέσα στό πλαίσιο τῶν ὀνείρων, τῶν προσδοκιῶν καί τῶν στόχων μιᾶς κοινωνίας καί τί εἶναι ἐκεῖνο πού παρεκκλίνει. Σέ αὐτή τή χρήση τῆς νόρμας, φαντάζομαι νά εἶναι κατανοητό ὅτι ἡ συμβολή τοῦ Φουκώ ὑπῆρξε σημαντική, στή σύγχρονη κυρίως ἐποχή.³ Μέ αὐτή τή χρήση μιλάμε περί νόρμας καί κανονικότητας στήν ψυχαναλυτική λογική τοῦ Φρόντ καί τῶν συνεργατῶν του; Ἐξήγησε: Ὁ Φρόντ εἶναι νευρολόγος, παιδί τοῦ Διαφωτισμοῦ καί ἀπόλυτος ὁπαδός τῆς θετικιστικῆς ἀντιμετώπισης τῆς γνώσης, ἔτσι ὅπως πρωτοτυποποιεῖται ἀπό τή θριαμβεύουσα φυσικοχημεία τοῦ 19ου αἰώνα. Ὁ Φρόντ δέν ὑπῆρξε γιατρός τῶν ἀσύλων καί οὔτε ἐγγράφεται στήν ἐσωτερική του λογική μέ αὐτό πού, στή Γαλλία τουλάχιστον, ξέρομε, τή λογική τοῦ νόμου τοῦ 1838 καί τήν εἰδικότητα τῶν γιατρῶν τῶν ἀσύλων (aliéniste). Εἶναι νευρολόγος, ὀρθολογιστής καί, ἐνῶ ἰσχυρίζεται ὅτι ἡ φιλοσοφία δέν

πρός μέν τήν ψυχιατρική S. Chebili, «Le passage à l'acte: problématique au cœur du différend entre Michel Foucault et Henri Ey», περ. *L'Information Psychiatrique*, τόμ. 8, τχ. 5, 2006, σ. 421-428.

² J. Birman, *Foucault et la psychanalyse*, Parangon/Vs, Λυών 2007· J. Miller -A. Michel, «Foucault et la psychanalyse», στό *Michel Foucault Philosophe*, Editions du Seuil, Παρίσι 1989, σ. 77-84· Δ. Βεργέτης, *Λακάν καί Φουκώ γιά τήν ἀντινομία ἀσυνείδητο-σεξουαλικότητα*, Κωπηλάτες, Ἀθήνα 1992.

³ Βλ. περισσότερα στό J. Revel, *Dictionnaire Foucault*, Ellipses, Παρίσι 2008.

τόν ενδιαφέρει, χωρίς να είναι υποχρεωμένος, επί πέντε χρόνια, παρακολουθεί έθελοντικά τὰ μαθήματα τοῦ Μπρεντάνο στό Πανεπιστήμιο τῆς Βιέννης. Καί ἐδῶ μιά πρώτη παρατήρηση: σέ αὐτούς τούς θετικιστές γιατρούς τό νορμάλ δέν σημαίνει «κανονικός», ὅπως πολύ σωστά μεταφράζεται στό βιβλίο πού συζητᾶμε σήμερα τοῦ Φουκώ, ἀλλά τό «φυσιολογικό» πού ἀντιπαράκειται στό «παθολογικό». Δηλαδή ὁ Φρόντ, ὅπως καί ὅλη ἡ παρέα του, δουλεύουν σύμφωνα μέ τίς ἀρχές τῆς πειραματικῆς ἰατρικῆς τοῦ Κλώντ Μπερνάρ. Ἔτσι λοιπόν, μετά ἀπό τούς δασκάλους του στή Βιέννη, πάει νά πάρει καί τό χρίσμα τοῦ νευρολόγου ἀπό τόν ἀρχιερέα τῆς νευρολογίας στή Σαλπεντιέρ, Σαρκώ. Μόνο πού ὅλοι αὐτοί οἱ ἀξιοπρεπεῖς, ἐκτός ἀσύλων καί κατά συνέπεια ἐκτός τρέχουσας τρέλας, νευρολόγοι σκοινιάφτουν σέ ἕναν ὀγκόλιθο πού φέρει τό προαιώνιο ὄνομα τῆς ὑστερίας. Πῶς μπορεῖ νά ὑπάρχουν νευρολογικά σημεῖα καί φαινόμενα, χωρίς νά ὑπάρχει γνωστή βλάβη τοῦ νευρικοῦ συστήματος; Πῶς μπορεῖ αὐτές οἱ κυρίες νά μιμοῦνται πᾶσα νόσο καί πᾶσα μαλακία, χωρίς νά ἔχουν ἕνα νευρικό σύστημα βλαμμένο; Αὐτό θά ταλαιπωρήσει ὅλους τούς νευρολόγους καί πάνω σέ αὐτό τό καλοῦπι ὁ εὐφυῆς καί θετικιστής Φρόντ θά δομήσει μιά ὀλόκληρη θεωρία πού, ὅπως εἶναι γνωστό σέ ὅλο τόν κόσμο, ἀναδεικνύει τή σημασία καί τό ρόλο τοῦ ἀσυνείδητου ψυχισμοῦ. Φυσικά δέν εἴμαστε ἀφελεῖς στό νά πιστεύουμε ὅτι ἡ θεωρία τοῦ Φρόντ ἢ ἀλλιῶς ψυχανάλυση ἀναδύθηκε ἐν μιᾷ νυκτί ἀπό τόν ἐγκέφαλο τοῦ πατέρα Σιγισμούνδου. Μέ ἕναν τρόπο συστηματικό, ὁ Φρόντ καί ἡ παρέα του προσπαθοῦν νά κατανοήσουν τὰ παθολογικά φαινόμενα τῆς νεύρωσης, τήν κανονική λειτουργία τῶν ὀνείρων καί τή δημιουργική παρουσία κοινωνικῶν φαντασιώσεων καί μύθων. Νά τονιστεῖ ὅτι ποτέ ὁ Φρόντ καί οἱ μαθητές του δέν ἀπομακρύνθηκαν ἀπό τή συνεχή παρουσία τοῦ ἀσυνείδητου, τήν ἄλλη σκηνή, μέσα στήν κανονική ζωή καί γι' αὐτό ἄλλωστε μπόρεσαν νά ὀνομάσουν μερικοί τήν ψυχανάλυση «ἐπιστήμη τοῦ ἀσυνείδητου».

Ἄς ἔρθουμε λοιπόν τώρα σέ κάποια σημεῖα σύγκλισης καί διαφορᾶς μεταξύ τῶν θέσεων τοῦ Φουκώ, ἔτσι ὅπως ἐμφανίζονται στό βιβλίο πού παρουσιάζουμε σήμερα, καί στίς ποικίλες θέσεις τῶν φροϋδιστῶν. Νά μερικές ἔννοιες φροϋδικές πού μπορεῖ νά μᾶς βοηθήσουν: α) Ἦδη ἀπό τίς συζητήσεις στήν Ψυχαναλυτική Ἐταιρεία τῆς Βιέννης, τό 1908, καταγράφεται μιά δυσκολία τῶν τότε ψυχαναλυ-

τῶν νά μιλήσουν γιά νόρμες, κανονικότητες καί φυσιολογικό. Παράδειγμα, πρὶν ἀπό ὅλα, ὁ δισταγμός, τό κατά πόσον μεταξύ φυσιολογικοῦ καί παθολογικοῦ ἢ οἱ διαφορές στήν ψυχική δομή εἶναι ποιοτικές ἢ ποσοτικές, π.χ. στήν *Gradiva* ὁ Φρόντ λέει ὅτι μεταξύ τοῦ κανονικοῦ καί τοῦ παθολογικοῦ, τὰ σύνορα εἶναι συμβατικά,

στό κάτω κάτω κάθε ἄτομο —υποκείμενο— διαπερνᾶ τὰ σύνορα μεταξύ τῆς μᾶς καί τῆς ἄλλης κατάστασης πολλές φορές κάθε μέρα.⁴

Ἐκεῖνο πού εἶναι πιό ενδιαφέρον, ὡς πρὸς τή συζήτησή μας, εἶναι ὅτι, παρόλο πού τό ἐπίκεντρο τῆς θεωρίας τοῦ Φρόντ εἶναι ἡ σεξουαλικότητα, ὁ Φρόντ τολμάει στό *Τρία δοκίμια γιά τή σεξουαλικότητα* νά γράψει τό ἐξῆς ἀδιανόητο γιά τήν ἀρχή τοῦ 20οῦ αἰῶνα:

Διαστροφικά στοιχεῖα συναντῶνται συχνά στή σεξουαλικότητα τῶν καλῶς ἐχόντων, καί μερικές φορές μπορεῖ καί νά τήν ἀντικαταστήσουν, γι' αὐτό δέν τίθεται θέμα νά ἀποδοκιμάσουμε τίς μικρές ἀτασθαλίες, παραβιάσεις [στή σεξουαλική πρακτική]. Ἀκόμη δέ καί οἱ παθολογικές διαστροφές δέν συνοδεύονται πάντα ἀπό ψυχική νόσο. Στή σεξουαλικότητα εἶναι πολύ δύσκολο νά ὀρίσει κάποιος τὰ ὅρια μεταξύ φυσιολογικοῦ καί παθολογικοῦ.⁵

Βεβαίως δέν μᾶς διαφεύγει τό γεγονός ὅτι στή μετεξέλιξη τῆς ψυχαναλυτικῆς θεωρίας, ὁ πειρασμός νά ὀρίσει ὁ Φρόντ καί οἱ μαθητές του νόρμες καί κανονικότητες ὑπῆρξε πολλές φορές μεγάλος. Μιᾶς καί μιλάμε γιά τή σεξουαλικότητα, τυπικό τέτοιο παράδειγμα δισταγμοῦ καί δίκην αἰώρας μετακινήσεων τῆς τοποθέτησης, εἶναι ἡ περιβόητη συζήτηση περί ὤριμης γυναικειᾶς σεξουαλικότητας, περί πρωτείου τοῦ κολπικοῦ ὄργανοῦ ὡς πρὸς τόν κλειτοριδικό. Ἀλλά αὐτό δέν εἶναι κάτι πού μᾶς ἐκπλήσσει, δεδομένου ὅτι, χωρίς καμία δυσκολία, ὁ Φρόντ, ἀκόμη καί στήν ὤριμή του περίοδο, σημειώνει ὅτι ἡ γυναικεία σεξουαλικότητα εἶναι «the dark continent» (ἡ μαύρη ἤπειρος) γιά τήν κατανόησή του καί τήν κατανόηση τῆς θεωρίας του.

⁴ S. Freud, *Gradiva: Le délire et les rêves dans la Gradiva de W. Jensen* (1907), Gallimard, Παρίσι 1990, σ. 119-120 (ἑλλ. ἔκδοση: Γκραντίβα. Τό παράληρημα καί τὰ ὄνειρα στήν Γκραντίβα τοῦ W. Jensen, μτφρ. Μαρία Ἀγγελίδου, Πάκος Ἀλούπης, Ἄγρα, Ἀθήνα 1994).

⁵ F. Freud, *Trois essais sur la théorie de la sexualité* (1905), Gallimard, Παρίσι 1991, σ. 73.

2.

Ἄς φέρουμε σέ μία πιθανή συζήτηση τά σημεῖα πού ὁ Φουκώ ἀναλύει στούς *Μή κανονικούς* καί τά ὅσα μπορούμε νά ποῦμε περιληπτικά γιά τίς θέσεις τῆς Ψυχανάλυσης:

Α) Σχετικά μέ τό θέμα «ἀνθρώπινο τέρας» οἱ ψυχαναλυτές δέν παρέστη ποτέ ἀνάγκη νά τό ἀντιμετωπίσουν, χωρίς τοῦτο νά σημαίνει ὅτι δέν τοῦς ἀπασχόλησε. Ἐπίδειξη τούτου ὅτι χρειάστηκε πρῶτα νά ἀσχοληθοῦν μέ τήν κατανόηση λειτουργιῶν, ὅπως ἡ φαντασία, ἡ φαντασίωση καί τά φαντάσματα. Αὐτό τό ὁποῖο εἶναι σαφές στήν ψυχαναλυτική λογική —καί τοῦτο εἶναι σέ ἀντίθεση μέ τήν προσέγγιση τοῦ Φουκώ— εἶναι πῶς ἡ πιθανή ἀναφορά στά τέρατα δέν ἔχει σχέση μέ τό νομικό καθεστῶς τῆς φυσικῆς ἢ ἠθικῆς κανονικότητας, ἀλλά στήν οὐσία μέ τή λειτουργία τῆς ἀπώθησης καί τήν ἐπάνοδο τοῦ ἀπωθημένου. Παρ' ὅλα αὐτά σέ δύο εὐκαιρίες ὁ Φρόντ ἔχει μιά λίγο πολύ σαφῆ ἀναφορά σέ φαινόμενα «τεράτων». Ἡ πρώτη ἀφορᾶ τή λαμπρή του ἀνάλυση στό δοκίμιο *Τό ἀνοίκειο* καί στήν ἔννοια τοῦ Unheimlich, πού μεταφράζουμε γαλλικά «inquiétante étrangère», καί ὅπου τό παραμῦθι τοῦ Χόφμαν γιά τόν ἄνθρωπο τῆς ἄμμου θά δημιουργήσει μέ πρότυπο τρόπο τά παράξενα συναισθήματα πού δημιουργεῖ τό τερατώδες καί τό ἀνοίκειο. Ἀναφέρεται πάλι σέ φαινόμενα «τεράτων» στό μικρό του δοκίμιο γιά τήν *Κεφαλή τῆς Μέδουσας* καί τή σημασία ἀπώθησης πού ἔχει ἡ ἀπεικόνιση τοῦ τερατώδους αὐτοῦ προσώπου. Καί ἐδῶ ἡ σεξουαλική ἀναφορά εἶναι σημαντική, στήν παράδοση αὐτή πού ἀπαντᾶ στίς λαογραφίες πολλῶν λαῶν, ἐν οἷς καί στήν ἑλληνική. Ὅταν τό δωδεκαήμερο, οἱ καλικάντζαροι παρενοχλοῦν τίς γυναῖκες, ἡ σοφῆ ἄμμου τῶν γυναικῶν εἶναι νά σηκώσουν τά φουστάνια τους καί νά δεῖξουν στούς καλικάντζαρους τό γυμνό αἰδοῖο τους, ὅπως λέει καί ἡ λαϊκή ρῆση «πάνου γένια, κάτου γένια, μέσ στή μέση μπιχλιμπιδία». Ἡ θεά τοῦ τερατώδους αὐτοῦ φαινομένου (τοῦ ἑλλίποῦς καί εὐνουχισμένου αἰδοῖου) κάνει τοῦς καλικάντζαρους νά τρέπονται σέ φυγή.⁶

Β) Γιά τά πρός συμμόρφωση ἄτομα, τοῦς «ἀσυμμόρφωτους», ἡ

⁶ S. Freud, *Τό ἀνοίκειο* (1919), μτφρ. Ε. Βαϊκούση, Πιέθρον, Ἀθήνα 2009, καί Ε. Τζαβάρ, «Ἡ Μέδουσα καί ὁ Καλλικάντζαρος», *Νέα Ἔστια*, τχ. 1795, Δεκέμβριος 2006, σ. 1067-1078.

ψυχανάλυση γιά πολύ καιρό δέν εἶχε νά πεῖ πολλά πράγματα, μέχρι ὅτου ἄρχισε νά ἀσχολεῖται ὄχι μόνο μέ τοῦς νευρωτικούς ἐνηλικούς, ἀλλά καί τά παιδιά. Ἐκεῖ εἶναι μιά μεγάλη συζήτηση, γιατί ἐξίσου ἡ Ἄννα Φρόντ καί ἡ Μέλανι Κλάιν συνέβαλαν οὐσιαστικά στό νά υπάρξει μιά κατανόηση τόσο τῶν ἄτακτων ὅσο καί τῶν ἀπροσαρμοστων παιδιῶν. Βέβαια, ἡ καλῶς σκεπτόμενη ἀγγλοσαξονική ψυχανάλυση ἔσπευσε νά μετακινήσει τήν εὐθύνη ἀπό τά ἀσυμμόρφωτα καί ἄτακτα παιδιά στίς μανάδες τους καί νά φτιάξει τό «blame the mother syndrome», κυρίως ὑπό τήν ἔννοια τοῦ «refrigerator mother».⁷ Οὔτε λίγο οὔτε πολύ, γιά ὅλα τά κακά τοῦ κόσμου, φταίγανε οἱ κακόμοιρες οἱ μανάδες, κυρίως γιά τόν αὐτισμό.

Μιά τελευταία παρατήρηση σχετικά μέ αὐτό. Οἱ ψυχαναλυτές τουλάχιστον μέχρι τόν Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο δέν φαίνεται νά ἐμπλέκονται σέ ιατροδικαστικές ἐκθέσεις καί πραγματογνωμοσύνες. Στόν Φρόντ γνωρίζουμε τήν ὑπόθεση τοῦ 1920, ὅταν ἐκλήθη ἀπό τήν αὐστριακή κυβέρνησις ὡς ἐμπειρογνώμων στήν ἐκδίκαση τῆς κατηγορίας ἐναντίον τοῦ καθηγητῆ ψυχιατρικῆς Γιούλιους Βάγκνερ Γιάουερνερ (Julius Wagner-Jauregg). Αὐτή ἡ ἱστορία ἐπέτρεψε στόν Φρόντ νά ἀναδείξει τή διαφορά μεταξύ τραυματικῆς νεύρωσης καί ὑπόκρισης, ἀλλά δέν ἀπῆλλαξε ἐπαρκῶς τόν συνάδελφό του ἀπό τήν κατηγορία τῆς κατάχρησης ἐξουσίας ἐπί τῶν Αὐστριακῶν στρατιωτῶν τοῦ Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου.

Γ) Γιά τοῦς ἀνανιστές θά εἶχαμε πάρα πολλά νά ποῦμε, ἀλλά ὁ χρόνος δέν μᾶς παίρνει. Ὁ προβληματισμός τῶν ψυχαναλυτῶν σχετικά μέ τόν παιδικό ἢ καί ἐνήλικο ἀντρικό ἢ καί γυναικεῖο ἀνανισμὸ παίρνει πάρα πολλές σελίδες καί οὐδέποτε βαπτίστηκε ἀνωμαλία, διαστροφή ἢ καί μεγάλο παθολογικό πρόβλημα. Τό γεγονός ὅτι οἱ ψυχαναλυτές ἀναρωτήθηκαν πάρα πολύ πῶς καί πότε ὁ αὐτοερωτισμός μετατρέπεται σέ ἑτεροερωτισμό, τό πῶς ἀγόρια καί κορίτσια, ἄντρες καί γυναῖκες μποροῦν νά ἔχουν μιά ἐλεύθερη καί ἱκανοποιητική σεξουαλική ζωή, αὐτό ὅπωςδήποτε ὑπῆρξε ἕνα μεῖζον μέλημα στά ἀναπτυξιακά καί κλινικά μελετήματα τῶν ψυχαναλυτῶν. Ὅτι ὁ ἐπιμένων ἀνανισμὸς μπορεῖ νά εἶναι πρόβλημα, δέν ὑπάρχει ψυχαναλυτικά ἀμφιβολία, ἀλλά δέν εἶναι αὐτή ἡ καταδίκη πού συναντᾶμε

⁷ http://en.wikipedia.org/wiki/Refrigerator_mother (πρόσβαση 2.9.2010).

π.χ. στο άρθρο πού δημοσίευσε ο Έλληνας γιατρός τῆς Ὑψηλῆς Πύλης Demetrius Zambacos πασάς, σχετικά μέ τά Νευρικά προβλήματα ἐκ τοῦ ἀνυανισμοῦ σέ δύο νεαρά κορίτσια (*Encéphale*, 1882), ὅπου ἡ «θεραπεία» τοῦ πάθους αὐτῶν τῶν δύο κοριτσιῶν ἔφτασε μέχρι τόν καυτηριασμό τῆς κλειτορίδας τους μέ πυρακτωμένο σίδερο...

3.

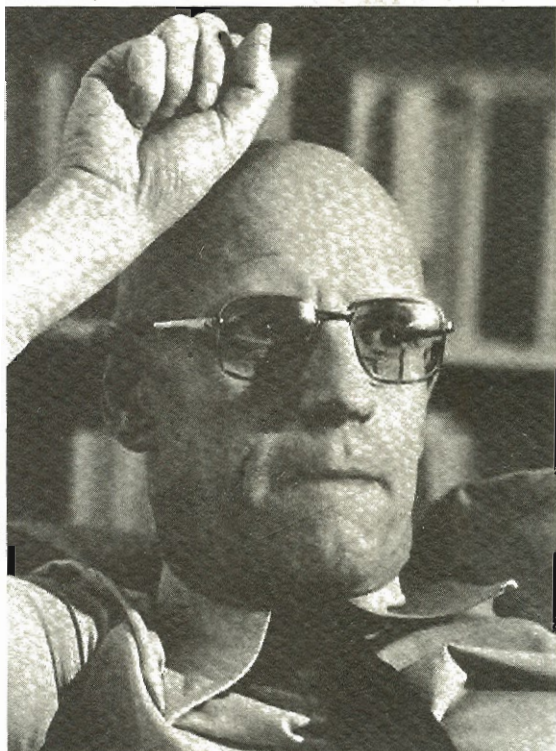
Τί μπορούμε νά ποῦμε συμπερασματικά; Οἱ θέσεις τοῦ Φουκῶ εἶναι καί καθαρές καί ἐνδιαφέρουσες. Τήν ψυχανάλυση, τουλάχιστον αὐτή πού παρουσιάζουμε ἐδῶ, τήν ἀκουμπᾶνε μόνο κατά τήν ἐφαπτομένη. Γιά λόγους πού ξεπερνᾶνε καί αὐτή τήν εἰσήγηση, ἀλλά καί τίς δικές μας γνώσεις, ἐνῶ ἡ ψυχανάλυση παραμένει μέχρι σήμερα ἡ θεωρία τοῦ ψυχισμοῦ πού λαμβάνει σέ κάθε στιγμή ὑπ' ὄψιν τή σύγχρονη ὕπαρξη συνειδητοῦ καί ἀσυνειδητοῦ, γιά λόγους πού ὑπογραμμίζω ἀπλῶς στούς ἐνδιαφερόμενους, στίς ἀναλύσεις τοῦ Φουκῶ φυσικά τό ἀσυνείδητο ἀναγνωρίζεται, ἀλλά φαίνεται σάν νά μὴν παίζει κανένα ρόλο στίς κανονικότητες ἢ μή κανονικότητες τῶν ζητημάτων πού θίγει.

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΕΤΟΣ 85ο • ΤΟΜΟΣ 169ος • ΤΕΥΧΟΣ 1843 • ΑΠΡΙΛΙΟΣ 2011

Ἀφιέρωμα στὸν Μισέλ Φουκώ

Μηνολόγιο

ΖΑΧΑΡΙΑΣ ΚΑΤΣΑΚΟΣ
ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΧΑΤΖΗΒΑΣΙΛΕΙΟΥ
ΛΙΝΑ ΠΑΝΤΑΛΕΩΝ
ΒΑΣΙΛΗΣ ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΡΑΥΤΟΠΟΥΛΟΣ
ΓΙΩΡΓΟΣ ΔΑΝΕΖΗΣ
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΤΣΑΤΣΟΥΛΗΣ
ΒΕΝΙΑ ΒΕΡΓΟΥ
Ν. Δ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΠΟΥΛΟΣ
ΧΡΗΣΤΟΣ ΧΡΥΣΟΠΟΥΛΟΣ

ΜΙΣΕΛ ΦΟΥΚΩ

ἽΟ ἀρχικός Πρόλογος στήν Ἱστορία
τῆς τρέλας (1961)

Μετάφραση-ἐπίμετρο: Μάκης Κακολύρης

ΜΥΡΙΑΜ ΡΕΒΩ ΝΤ' ΑΛΛΟΝ

Μισέλ Φουκώ: μιά φιλοσοφία τῆς ἐπικαιρότητας

Μετάφραση: Κώστας Σπαθαράκης

ΝΤΙΝΤΙΕ ΕΡΙΜΠΟΝ

Τό τοπικό καί τό παγκόσμιο: μορφές ἐξουσίας
καί τρόποι ἀντίστασης

Μετάφραση: Κώστας Σπαθαράκης

ΚΥΡΚΟΣ ΔΟΣΙΑΔΗΣ

Ἡ μέθοδος τοῦ Φουκώ

ΜΙΧΑΗΛ ΠΑΡΟΥΣΗΣ

Μισέλ Φουκώ: ἀλήθεια καί νομικές πρακτικές

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΒΩΚΟΣ

Μαρία Ἀντουανέττα: ἡ μήτρα τῆς ἀνωμαλίας

ΘΑΝΑΣΗΣ ΤΖΑΒΑΡΑΣ

Σχέση τῆς ψυχανάλυσης μέ τίς νόμους
καί τίς κανονικότητες

ΑΡΗΣ ΣΤΥΛΙΑΝΟΥ

Κανόνες καί κανονιστικότητα:
Φουκώ καί Κανγκυλέμ

ΣΩΤΗΡΗΣ ΣΙΑΜΑΝΔΟΥΡΑΣ

Dispositif: γενεαλογία καί μετάφραση

ΘΕΟΔΟΣΗΣ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ

Σκέψεις γιά τήν ἔννοια τῆς ταυτότητας

ΚΩΣΤΑΣ ΤΣΑΜΠΟΥΡΑΣ

Τό πολιτικό καί ἡ ἀλήθεια

Γιά τήν πολιτική φιλοσοφία τοῦ Φουκώ

ΣΤΑΥΡΟΣ ΖΟΥΜΠΟΥΛΑΚΗΣ

ἽΟ Φουκώ καί ἡ ἰρανική ἐξέγερση, ξανά

Ἀπρίλιος 2011